

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Vanuit de b

Naar een revolutie van de redelijkheid

Wouter Beke, partijleider van de Vlaamse christendemocratische CD&V, is sinds deze zomer minister in de federale regering van België. Eerder dit jaar verscheen zijn boek *Revolutie van de redelijkheid*.¹ Is het mogelijk de actuele politiek te verbinden met zijn maatschappijvisie zoals beschreven in het boek? Te midden van veel polarisatie is Beke toch hoopvol. ‘In België zitten meer dan honderdduizend jongeren bij de jeugdbeweging of in andere verenigingen. Ons hele middenveld drijft op de vrijwilligers en het engagement in de samenleving.’

door Jan Prij De auteur is redactiesecretaris van *Christen Democratische Verkenningen*.

Wouter Beke (Lommel, 1974), partijvoorzitter van CD&V, is sinds 2 juli 2019 minister van onder meer Werk, Economie en Consumenten in de Belgische regering. Daarnaast onderhandelt hij met de N-VA en de liberalen over de vorming van een nieuwe Vlaamse regering. Eerder schreef hij in CDV over de C van het Vlaamse CD&V en over de toekomst van politieke partijen.² Een gesprek over zijn analyse van politiek en samenleving en de vraag in hoeverre hij de politieke agenda die aan deze analyse gekoppeld is, ook echt kan uitvoeren.

U beschrijft het einde van links en het einde van rechts. In welk tijdperk leven we dan? Op welk kruispunt van wegen staan we?

‘Al veel langer zien we dat links en rechts elk op hun terrein vasthouden

aan het oude en het bekende, en de ogen sluiten voor een maatschappij die wel degelijk verandert. Ik schreef dit ook al in mijn vorige boek, *Het moedige midden*.³ Na de val van de Berlijnse Muur werd het mislukken van links bevestigd. Het falen van rechts manifesteerde zich met de val van Lehman Brothers en de start van de wereldwijde financieel-economische crisis. En dan is er nog de val van de Twin Towers, die bewees dat de westerse culturele hegemonie eveneens een illusie was. Die wereld van zes jaar geleden, toen *Het moedige midden* uitkwam, lijkt intussen ook al weer ver weg, want vandaag staan we voor nieuwe onzekerheden. Obama moest plaatsmaken voor Trump, en de Europese Unie, die in 2013 nog uitgebreid werd, staat vandaag voor

Wouter Beke Foto: Marc Wallican

de brexit. In België en elders in Europa winnen populistische en extreemlinkse of -rechtse politici de verkiezingen. Volgens Thomas Friedman is de bevolking verdeeld langs nieuwe breuklijnen, tussen open en gesloten mensen, *web people* en *wall people*. De oude links-rechtspartijen kunnen deze kloof niet overbruggen, en populisten langs links en langs rechts maken de tegenstellingen nog groter. Ze geven ons de indruk dat er maar twee opties zijn: muren bouwen en terugplooiën op onszelf, of ons voorbereiden op een grenzeloze, open samenleving met alleen maar wereldburgers.’

Wat bedoelt u met ‘revolutie van de redelijkheid’? Leven we in onredelijke tijden?

‘Wie de wereld via de media, Twitter of Facebook bekijkt, krijgt het beeld dat ze alleen nog uit extremen bestaat. Maar de échte samenleving ziet er helemaal anders uit. De grote meerderheid van de bevolking bestaat uit “redelijke” mensen, burgers die niet houden van polarisering. Mensen die zich afzijdig houden van het geruzie op sociale media en die er een genuanceerde mening op na houden. Wij noemen hen “de stille werkers”: mensen die bezig zijn met hun eigen leven en dat van hun naasten, die gewoon hun job doen en van politici hetzelfde verwachten. De titel van mijn boek klinkt misschien als een

tegenstrijdigheid; redelijke mensen organiseren doorgaans geen revolutie. Maar als de wereld rondom hen haar redelijkheid verliest, dan moeten zij zich laten horen. Ze moeten een tegenwicht vormen tegen de extremen van links en van rechts die onze samenleving proberen te ontwrichten en te blokkeren. De titel die ik koos voor mijn boek, is dus ook een oproep aan de zwijgende meerderheid en haar vertegenwoordigers in de politiek: Laat van u horen, trek het debat weer recht. Laat zien dat er tussen de boze navelstaarders en kosmopoliete wereldburgers ook een groep mensen is die gewoon een goed leven willen opbouwen voor zichzelf en hun familie. Die opnieuw geborgenheid willen vinden in de samenleving.'

Ziet u die revolutie van de redelijkheid ook terug in andere landen?

'Zeker en vast. Elk land heeft partijen die niet uit zijn op conflict, maar op oplossingen. Het probleem is dat ze vaak overschaduw worden door populistten. Problemen zijn zelden zwart-wit, en dus zijn oplossingen dat ook niet. Een centumpartij met een genuanceerde boodschap heeft het moeilijker om tussen de oneliners en scherpe tweets het publiek te bereiken. Het zijn eerder stille revolutionairen, de mensen die de meest verbindende boodschappen hebben. Maar het is niet omdat ze niet luid roepen dat hun boodschap minder waardevol is of dat mensen er niet naar zouden luisteren. Ik denk dat dat wel degelijk zo is. Het doet me denken aan het gedicht van Pieter Derks. Hij schrijft: "We lijken dan misschien een minderheid / maar troost je met een onbetwistbaar feit: / de halve wereld, de halve wereld, / de halve wereld is van ons. / De helft van de brutalen, dus daar valt niks te halen, / maar de andere halve wereld is van ons.'"

Andere manier van kijken

Welke andere manier van kijken staat u voor?

'Politiek gaat vaak over wat en hoe. Wat zijn uw plannen en hoe gaat u ze betalen? Dat is uiteraard heel belangrijk. Maar voor mij is de waarom-vraag toch de belangrijkste. Waarom doen we de dingen die we doen? Vanuit welke visie vertrekken we? Als je dat niet durft te expliciteren, dan lijkt op den duur alles op elkaar en verschillen alleen de extremen nog.'

'Ik heb dit boek geschreven voor mensen die geïnteresseerd zijn in deze tijdgeest, die genoeg hebben van de extremen, van het geruzie en het conflict. De op hol geslagen Twitterpresident Trump, de miskleun van de brexit ... Hoe ga je hier als gewone, geëngageerde, geïnteresseerde

Vlaming mee om? Gaan we toelaten dat de mensen gefrustreerd raken door die roepoetters en zich uiteindelijk afkeren van de politiek?'

'Het personalisme biedt voor al die mensen vandaag

een houvast te midden van de storm. De eerste verantwoordelijkheid van het personalisme is om elke persoon in zijn volledige diepte te zien. De erkenning en waardering van de ander kan een antwoord bieden op de eerdergenoemde polarisering tussen web people en wall people. Mensen plooiën terug op zichzelf, terwijl ze zich pas echt kunnen ontplooiën in de ontmoeting met de ander. Het gaat om opkomen voor en investeren in elkaar. Een samenleving gaat om verbondenheid. Ik heb het daarnet ook aangehaald: de mens is volgens mij op zoek naar geborgenheid. Geborgenheid is je thuis voelen, deel uitmaken van de samenleving. Dat wordt vandaag te vaak vergeten.'

Geborgenheid is je thuis voelen, deel uitmaken van de samenleving

Waaruit bestaat volgens u de gulden middenweg, en is deze wel vitaal genoeg tegenover de aanvallen van de flanken?

‘Het klopt dat het midden tegenwoordig onder druk staat. Volgens opiniemaker Ruud Goossens wordt er zelfs een oorlog gevoerd tegen het midden. En het klopt ook wel: het midden is geen vanzelfsprekendheid meer. Het Rijnlands model is geen zekerheid. Toch is de enige weg die in de loop van de geschiedenis kon zorgen voor levenskwaliteit en geborgenheid, de Derde Weg. Het gaat dan om de keuze om de economie te laten groeien, maar de opbrengsten ervan sociaal te herverdelen; om tussen de markt en de staat een krachtig middenveld te laten groeien, dat zorgt voor sterk onderwijs en toegankelijke gezondheidszorg; om het beschermen van Europese buitengrenzen om de Europese binnengrenzen te kunnen openhouden.’

‘De taak van de politiek bestaat er nu in om de mensen te beschermen zonder ze af te schermen. In hun sociale zekerheid, hun veiligheid, hun vrijheid én hun geborgenheid. Het antwoord ligt niet in het versterken van de staat of de markt. Het antwoord ligt in het versterken van de mens en zijn gemeenschappen. Het midden moet dus elke dag opnieuw bevochten worden. Niet als een compromis tussen links en rechts, maar als een politiek project dat eigen antwoorden geeft die deze van links en van rechts overklassen. Het is niet simpel, daar ben ik mij van bewust, maar ik ben hoopvol. Waar extremen elkaar opjagen, is er ruimte voor het centrum.’

Hoe versterk je gemeenschappen? Wat is daar voor u de sleutel voor?

‘Ook daarin staat de zoektocht naar geborgenheid centraal. Geborgenheid gaat

over actief je rol opnemen in de samenleving. Niet alleen aanspraak maken op de rechten die je krijgt, maar ook begrijpen welke plichten daarmee gepaard gaan – ook al is het soms zo gemakkelijk om weg te kruipen. Niet alleen kansen grijpen, maar ook verantwoordelijkheid nemen – ook al is er een vangnet als je dat niet doet. Niet alleen begrip hebben voor de overtuiging van gelijkgezinden en je eigen groep, maar iedereen zuurstof geven om zichzelf te zijn. Niet door afstandelijke onverschilligheid en al zeker niet door anderen te veroordelen, maar door betrokkenheid, openheid en nieuwsgierigheid te tonen en met de ander in dialoog te gaan. Telkens moet de vraag gesteld worden wat het goede samenleven mogelijk maakt, en wat je zelf kunt doen om het te verbeteren. Mensen moeten hun eigenheid kunnen bewaren, maar moeten wél ook op zoek naar gemeenschappelijkheid. Als iedereen die taak ernstig neemt, zal onze gemeenschap automatisch sterker en hechter worden.’

Waar extremen elkaar opjagen, is er ruimte voor het centrum

Is zo’n antipolariserende gemeenschapsagenda die nodig is en u voorstaat, goed uit te voeren met de N-VA en met de liberalen? Het ontwerpreeksprogramma belooft volgens berichtgeving hierover een stevig rechtse koers, met strengere inburgeringseisen en – naar Nederlands voorbeeld – een Vlaamse canon van historische gebeurtenissen, verplicht te onderwijzen op school. Hoe gaat u waarborgen dat deze agenda inclusief is voor iedereen, en niet polariserend?

‘Een regering vorm je met andere partijen, en dus per definitie met mensen die er soms andere meningen op na houden. Politiek is voor een deel ook compromissen sluiten. Wij hebben ervoor gekozen om in een Vlaamse regering te stappen met partijen waarmee we de voorbije vijf jaar

goed samengewerkt hebben. De ontwerpnota van N-VA was voor ons op sommige vlakken problematisch, op andere vlakken waren we het wel meteen eens. Het was alleszins voldoende als basis om verder te onderhandelen, wat we nu ook aan het doen zijn. Ik denk dat we niet te hard moeten focussen op de ideeën van onze coalitiepartners, want die kun je toch niet zomaar veranderen. Je moet vertrekken van je eigen idealen en overtuigingen. Die omzetten in beleid waar we zelf achter staan. Dat is wat wij de komende vijf jaar zullen doen.’

Uitdagingen

Hoe ziet uw agenda van geborgenheid en levenskwaliteit voor mensen eruit in de hoedanigheid van minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel, Armoedebestrijding, Gelijke Kansen en Personen met een beperking?

‘Verschillende van mijn bevoegdheden hebben rechtstreeks impact op het dagelijks leven van mensen. Als christendemocraat en personalist vind ik dat een echte zegen. Gelijke kansen, personen met een beperking, consumenten: daar is mijn belangrijkste taak het beschermen van mensen. In hun waardigheid, hun eigenheid, hun rechten. Zonder die garantie kan er van geborgenheid geen sprake zijn, want dan krijg je een samenleving waarin het recht van de sterkste geldt. De meer economische thema’s waarvoor ik bevoegd ben, zoals Werk, Economie en Buitenlandse Handel, moeten zorgen voor welvaart en vooruitgang. Hoe meer gezinnen zelf hun boterham kunnen verdienen, hoe meer mensen zich goed voelen op de werkvloer, hoe meer welvaart én welzijn er gecreëerd wordt. Dat is niet de enige, maar wel een belangrijke voorwaarde voor levenskwaliteit.’

Wat verwacht u voor de toekomst van België? De posities lijken nog nooit zo gepolariseerd te zijn. Het dagblad Trouw schreef hierover: ‘Op 26 mei hield België zes verkiezingen op één dag, van regionaal tot Europees, en daaruit bleek maar weer eens hoe gespleten het land is: Vlaanderen stemde rechts en nationalistisch, terwijl Wallonië juist diep rood kleurde. Probeer daar maar eens een kabinet van te bakken. Het lijkt zo goed als onvermijdelijk dat er een regering komt met de twee machtsblokken aan beide kanten van de taalgrens: de N-VA en de Parti Socialiste (PS). Maar dat is toch een beetje alsof de Partij voor de Dieren compromissen moet sluiten met branchevereniging KNS (Koninklijke Nederlandse Slagers).’²⁴ Is antipolarisatiepolitiek in zo’n klimaat nog wel mogelijk?

‘België als geheel is heus niet de enige plaats waar je polarisatie ziet. Kijk bijvoorbeeld naar Vlaanderen: ook dat is onderling gepolariseerd. Vergelijk maar eens de score van het Vlaams Belang, een uitgesproken extreemrechtse, anti-immigratiepartij met de grote diversiteit in

Vlaanderen. Het is een fenomeen dat je overal in Europa en zelfs in de rest van de wereld ziet. De strijd tussen de Vlaams-nationalisten en de socialisten is een strijd tussen oude ideologieën, een strijd van het verleden. Ze was er tien jaar geleden ook – herinnert u zich nog ons record regeringsvormen? – en toen heb ik die met mijn partij eenvoudigweg beslecht door de splitsing van BHV (de tweetalige kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde) en de grondvoorwaarden van een nieuwe staatshervorming te tekenen. Ik maak me veel meer zorgen om de strijd die leeft tussen bevolkingsgroepen, een conflict dat aangewakkerd wordt door populistische van extreemlinks of -rechts. Niet alleen in ons land, maar ook in het buitenland. Het is een strijd

We leven vandaag in de beste tijd waarin de mensheid ooit geleefd heeft

die als we niet opletten onze laatste resten geborgenheid genadeloos vermorzelt.³

Wilt u tot slot van dit interview nog iets kwijt?

‘Ik denk dat we ervoor moeten waken te veel in die spiraal van conflict en negativiteit mee te stappen die de Trumps van deze wereld over ons afroepen. Voor je het weet krijg je te maken met een selffulfilling prophecy. Ik verwijs in mijn boek naar de onlangs overleden professor Hans Rosling, die het boek *Feitenkennis* schreef.⁵ Bill Gates noemde het een van de belangrijkste boeken die hij ooit las, en schonk het aan elke student die in 2018 afstudeerde aan een Amerikaanse universiteit. We leven vandaag in de beste tijd waarin de mensheid ooit geleefd heeft. Is het perfect? Zeker en vast niet. Maar is alles alleen maar negatief, zoals de media ons soms doen geloven? Natuurlijk niet. In België zitten meer dan honderdduizend jongeren bij de jeugdbeweging of in andere verenigingen. Ons hele middenveld drijft op de vrijwilligers en het engagement in de samenleving. We waren nog nooit zo rijk als nu, nog nooit hadden zo veel mensen een job. We hebben de beste gezondheidszorg ter wereld, en ons onderwijs is top. Er is reden tot klagen, maar er is ook reden tot dankbaarheid. Dat mogen we misschien ook wel in de verf zetten, vooraleer we onze samenleving beginnen af te breken, en zo ook het goede dreigen te verliezen.’

Bron: iStock

1 Wouter Beke, *Revolutie van de redelijkheid. De weg naar levenskracht en geborgenheid*. Gent: Borgerhoff & Lamberigts, 2019.

2 Wouter Beke, ‘De C van het Vlaamse CD&V’, in: Erik Borgman, Pieter Jan Dijkman en Paul van Geest (red.), *Het christelijke in de Nederlandse politiek* (CDV Herfst 2012). Amsterdam: Boom, pp. 191-197; en ‘De conversation party als alternatief voor de entrepreneurpartij’, in: Evert Jan van Asselt, Peter Cuyvers, Jan Jacob van Dijk en Pieter Jan Dijkman

(red.), *De toekomst van politieke partijen* (CDV Lente 2017). Amsterdam: Boom, 2017, pp. 129-135.

3 Wouter Beke, *Het moedige midden. Voor het versterken van mensen*. Kalmthout: Pelckmans, 2013.
4 Christoph Schmidt, ‘Belgische regeringsvorming opnieuw slijtageslag: de Vlamingen zijn eruit, België als geheel nog lang niet’, *Trouw*, 14 augustus 2019.
5 Hans Rosling, *Feitenkennis. 10 redenen waarom we een verkeerd beeld van de wereld hebben en waarom het beter gaat dan je denkt*. Houten: Spectrum, 2018.